

15.9.2.4 ระยะเวลาการกกลูกไก่ สำหรับในเมืองไทย ปกติมักจะมีอากาศร้อนในตอนกลางวันและอากาศค่อนข้างเย็นในเวลากลางคืน และอุณหภูมิที่ลูกไก่ต้องการจะลดลงเรื่อย ๆ นับจากวันแรกที่ฟักออกมาจากไข่ ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าลูกไก่อาจต้องการอยู่ในรังกกเพียง 1-2 สัปดาห์ในเวลากลางวัน และประมาณ 4 สัปดาห์ในเวลากลางคืน แต่ถ้ากลางคืนมีอากาศหนาวมากก็อาจจะต้องกกลูกไก่ในเวลากลางคืนจนกระทั่งลูกไก่อายุได้ 6 สัปดาห์ จึงย้ายลูกไก่ไปเลี้ยงในกรงเลี้ยงไก่ใหญ่ได้

15.10 การเลี้ยงลูกไก่

ลูกไก่อายุตั้งแต่เกิดถึง 3 สัปดาห์ต้องการความอบอุ่นจากภายนอกในการดำรงชีวิต เพราะลูกไก่ในระยะดังกล่าวยังมีขนน้อยจนไม่สามารถเก็บความอบอุ่นให้แก่ร่างกายได้พอเพียง ฉะนั้นสิ่งสำคัญที่สุดในการเลี้ยงลูกไก่ที่ไม่มีแม่ไก่อกกคือจะต้องเลี้ยงลูกไก่ไว้ในเครื่องกก เรื่องที่สำคัญอันดับรองลงมาคือเรื่องน้ำและอาหาร ผู้เลี้ยงจะต้องจัดเตรียมน้ำและอาหารให้พร้อมก่อนที่จะนำลูกไก่มาเลี้ยงในเครื่องกก และไม่ควรที่จะให้ลูกไก่ในระยะนี้อดน้ำและอาหาร เพราะลูกไก่ต้องการอาหารในการเจริญเติบโตมาก

การเลี้ยงลูกไก่สัปดาห์แรก

สัปดาห์แรกจัดเตรียมเครื่องกกให้พอกับจำนวนลูกไก่ที่จะเลี้ยง ถ้าเป็นเครื่องกกที่ใช้ความร้อนจากตะเกียงหรือหลอดไฟฟ้าควรทดสอบอุณหภูมิภายในก่อนหนึ่งวัน เพื่อให้แน่ใจว่าอุณหภูมิภายในประมาณ 95 องศาฟาเรนไฮด์ นำลูกไก่ที่เห็นว่าแข็งแรงและมีขนแห้งเข้าเครื่องกก จัดจำนวนลูกไก่ให้พอเหมาะกับเครื่องกก แต่ละเครื่อง (ดูเรื่องการกกลูกไก่ประกอบ) หลังจากที่นำลูกไก่เข้าเครื่องกกแล้ว ควรจัดหาอาหารและน้ำให้ลูกไก่กินทันที ไม่ควรปล่อยให้ลูกไก่ไว้ในเครื่องกกโดยไม่ให้อาหาร เพราะอาหารสำรองที่มีอยู่ในลูกไก่อจะถูกใช้ไปอย่างรวดเร็ว ถ้าลูกไก่ไม่ได้รับอาหารภายใน 60-88 ชั่วโมง หลังจากฟักออกจากไข่ ลูกไก่อจะได้รับอันตราย ถ้านำอาหารและน้ำมาให้ลูกไก่แล้ว แต่ลูกไก่ไม่กินควรใช้กิ้งไม้เล็ก ๆ เคาะที่ใส่อาหารและที่ใส่น้ำเบา ๆ เมื่อลูกไก่ได้ยินเสียงเคาะก็มากินอาหารและน้ำที่จัดเตรียมไว้ การหัดให้ลูกไก่กินอาหารนี้อาจใช้มือจับลูกไก่สัก 2-3 ตัว มาที่ที่ใส่อาหาร เมื่อลูกไก่ 2-3 ตัวกินอาหาร ลูกไก่ตัวอื่น ๆ ก็จะกินอาหารตาม

เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ลูกไก่ ควรหยอดวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิลให้แก่ลูกไก่ที่แข็งแรงตัวละหนึ่งหยด โดยหยอดเข้าทางจมูก ถ้าลูกไก่อังไม่แข็งแรง ไม่ควรหยอดวัคซีนดังกล่าวเพราะลูกไก่อาจตายได้ ระวังอย่าให้ลูกไก่ป่วยเป็นพาหุเชื้อโรคฝีดาษ เพราะลูกไก่อังมีความต้านทานไม่พอ ควรระวังมิให้ยุงกัดลูกไก่เพราะยุงเป็นพาหุเชื้อโรคฝีดาษมาให้กับลูกไก่

การเลี้ยงลูกไก่ในระยะสัปดาห์แรกนี้จะต้องหมั่นดูแลบ่อย ๆ ระวังอย่าให้ขาดอาหาร และนำการให้อาหารควรให้ทีละน้อย แต่ให้บ่อย เพื่อให้อาหารมีรสและกลิ่นชวนกินอยู่เสมอ ถ้าพบว่าอาหารมีกลิ่นควรรนำที่ใส่อาหารไปทำความสะอาดแล้วใส่อาหารใหม่แทน ควรสังเกต ว่าลูกไก่อยู่อย่างสบายหรือไม่ถ้าอุณหภูมิภายในเครื่องกกพอเหมาะ ลูกไก่จะนอนอย่างสบาย แต่ถ้าอากาศภายในเครื่องกกร้อนหรือหนาวเกินไปลูกไก่จะแสดงอาการให้เห็น (ดูเรื่องการกก ลูกไก่ประกอบ) การจัดอุณหภูมิภายในเครื่องกก ถ้าใช้เทอร์โมมิเตอร์ประกอบกับความชำนาญ สังเกตความเป็นอยู่ของลูกไก่จะทำให้ผู้เลี้ยงจัดอุณหภูมิได้ถูกต้องยิ่งขึ้น ควรหมั่นดูแลความสะอาด รางกก และเครื่องกกอยู่เสมอ อย่าปล่อยให้สกปรก

15.10.2 สัปดาห์ที่สอง ถ้าใช้เครื่องกกชนิดที่ใช้ความร้อนจากตัวไก่ต้องลดจำนวน ลูกไก่ในเครื่องกกและนำไปกกไว้ในเครื่องกกอันใหม่ ทั้งนี้เพื่อมิให้อุณหภูมิภายในเครื่องกก สูงเกินไป ถ้าใช้เครื่องกกที่ใช้ความร้อนจากตะเกียงหรือหลอดไฟฟ้า ควรลดอุณหภูมิลง 5 องศาฟาเรนไฮต์ เมื่อลูกไก่มีอายุประมาณ 8-9 วันควรปลูกผีป้องกันโรคฝีดาษ เช่นเดียวกับกับระยะ ดัน ๆ ยังไม่ควรปล่อยให้ยุ่งกัตุลูกไก่ เพราะระยะนี้ลูกไก่อังไม่สามารถสร้างภูมิต้านทานโรค ฝีดาษได้ แต่จะสร้างภูมิตั้งกล่าวภายใน 15 วันหลังจากการปลูกผี ควรเติมน้ำและอาหารประมาณ วันละ 4-5 ครั้ง และแขวนผักสดให้ลูกไก่กัดกระโดดจิกกิน ตอนปลายสัปดาห์ที่สองให้วัคซีน ป้องกันโรคหลอดอักเสบทอดจุมูกลูกไก่ตัวละหนึ่งหยด การให้วัคซีนป้องกันโรคดังกล่าว แต่ละครั้งสามารถป้องกันโรคได้ 3 เดือน

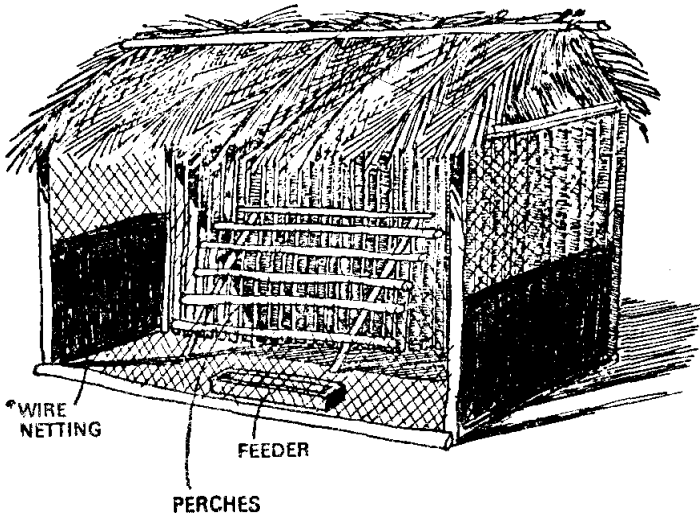
15.10.3 สัปดาห์ที่สาม ควรย้ายลูกไก่ทั้งหมดไปกกในเครื่องกกอันใหม่ที่ใหญ่กว่าเดิม และลูกไก่ระยะนี้จะใช้พื้นที่ 18 ตารางนิ้ว/ตัว ถ้ากกลูกไก่ด้วยเครื่องที่ใช้ความร้อนควรลด อุณหภูมิลงอีก 5 องศาฟาเรนไฮต์ในสัปดาห์นี้เครื่องกกควรมีอุณหภูมิประมาณ 85 องศาฟาเรนไฮต์ ถ้าระยะนี้อากาศในตอนกลางวันร้อนควรกกลูกไก่เฉพาะกลางคืนเท่านั้น เพราะลูกไก่ในระยะนี้ เริ่มจะมีขนขึ้นบ้างแล้ว ควรดูแลลูกไก่มิให้จิกกัน ถ้าพบว่าลูกไก่ตัวใดจิกตัวอื่น ควรจับออกมา ตัดปากออกเสียบ้าง ตอนปลายสัปดาห์ที่สาม ควรหยอดวัคซีนป้องกันโรคนิวคลาสเซลลงใน ช่องจุมูกไก่อีกครั้งหนึ่ง

การให้วัคซีนครั้งที่สองนี้สำคัญมาก เพราะสามารถป้องกันโรคนิวคลาสเซลได้เกือบ ร้อยเปอร์เซ็นต์ การให้น้ำและอาหารและการรักษาความสะอาดควรทำเช่นเดียวกับสัปดาห์ ที่สอง

15.10.4 สัปดาห์ที่ 4 ลดอุณหภูมิของเครื่องกกให้เหลือ 80 องศาฟาเรนไฮต์หรืออาจ ย้ายลูกไก่ทั้งหมดลงในเครื่องกกอันใหม่ที่ใหญ่กว่าถ้าเครื่องกกเป็นแบบไม่ใช้ความร้อน ให้เพิ่ม

พื้นที่ของเครื่องกกอีกประมาณหนึ่งเท่าตัว ในระยะนี้ควรปล่อยลูกไก่ออกจากเครื่องกกในเวลา กลางวัน และให้ลูกไก่อยู่ในเครื่องกกเพียงเวลากลางคืนเท่านั้น การปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องน้ำ อาหารและการรักษาความสะอาดควรปฏิบัติเหมือนเดิม

15.10.5 สัปดาห์ที่ 5-8 ถ้าเป็นเวลาที่มีอากาศร้อน ให้นำลูกไก่ที่มีอายุตั้งแต่ 5 สัปดาห์ ขึ้นไปออกจากเครื่องกก แล้วนำไปเลี้ยงในกรงเลี้ยงที่เตรียมไว้สำหรับเลี้ยงไก่ใหญ่ (ดูรูปที่ 13) แต่ถ้าเป็นระยะเวลาที่มีอากาศหนาว ควรกกลูกไก่ในเครื่องกกลูกไก่ต่อไปเฉพาะในเวลากลางคืน เท่านั้น จนกระทั่งลูกไก่มีอายุครบ 6 สัปดาห์ หลังจากนั้นไม่ต้องกกลูกไก่อีกต่อไป เพราะระยะนี้ ลูกไก่มีขนขึ้นมากพอที่จะสร้างความอบอุ่นให้กับร่างกายได้เพียงพอแล้ว ควรฉีดวัคซีนให้กับ ลูกไก่ที่มีอายุเกินหนึ่งเดือนทุกตัว โดยฉีดเข้าที่กล้ามเนื้อหรือใต้ผิวหนังตัวละ 2 ซี.ซี. การฉีดวัคซีนนี้ แต่ละครั้้งคุ้มโรคได้ประมาณ 3 เดือน เมื่อไก่มีอายุ 6 สัปดาห์ควรคัดเพศลูกไก่และแยกเลี้ยงไว้ คนละพวก ถ้าเลี้ยงลูกไก่โคลละเพศกันจะทำให้ไก่ตัวเมียเจริญเติบโตช้ากว่าตัวผู้ เพราะไก่ตัวผู้มัก จะข่มเหงและแย่งอาหารไก่ตัวเมียกิน ระหว่างนี้ถ้าพบว่าลูกไก่ตัวใดเป็นโรคให้รีบคัดออกทันที เพื่อป้องกันมิให้ลูกไก่ตัวอื่นได้รับเชื้อโรคจากลูกไก่ที่เป็นโรค

รูปที่ 15.13 แสดงกรงเลี้ยงไก่ใหญ่

15.11 การเลี้ยงไก่รุ่น

ไก่รุ่นคือไก่ที่มีอายุตั้งแต่ 8-18 สัปดาห์ การเลี้ยงไก่ในวัยนี้ควรเลี้ยงไว้เป็นพวก ๆ กล่าวคือแยกตัวผู้และตัวเมียเลี้ยงไว้คนละกรง ลักษณะกรงไก่ที่ใช้เลี้ยงไก่ควรกันลม แดด และ

กันฝนได้ เมืองไทยมีอากาศร้อนในตอนบ่าย ฉะนั้นด้านตะวันตกของเล้าไก่ควรปลูกต้นไม้ไว้บังแดดตอนบ่าย เพื่อให้ลูกไก่อยู่สบาย กรงควรระบายอากาศได้ดี กันศัตรูต่าง ๆ ได้ รักษาความสะอาดได้ง่าย ไม่มีน้ำขังและไม่เป็นที่กรงรัง ตัวกรงไก่ควรออกแบบสร้างด้วยวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เพราะจะทำให้ราคาต้นทุนลดลง ไก่อายุตั้งแต่ 8 สัปดาห์ขึ้นไปกำลังหัดนอนคอน ฉะนั้นควรสร้างคอนไว้ในกรงไก่ ไก่ที่ไม่นอนคอนมักจะนอนสุ่มกัน ซึ่งอาจเห็นได้ในตอนเช้า ดังนั้นบางครั้งจะต้องหัดให้ไก่นอนคอนเมื่อพบว่าไก่ยังไม่นอนคอนไม่เป็น (ดูรูปที่ 15.13)

ถ้ามีไก่จำนวนมากควรแยกเลี้ยงไว้เป็นฝูง ๆ ละ 50-70 ตัว จะทำให้ดูแลได้ทั่วถึงและสะดวกกว่า ถ้ากรงไม่สร้างขึ้นบนพื้นดินควรจัดพื้นที่ให้กว้างพอประมาณ ไก่ตัวหนึ่งควรมีพื้นที่ประมาณ 1-2 ตารางฟุต เรื่องที่จะต้องให้ความสนใจเรื่องต่อไปคือ เรื่องอาหาร อาหารสำหรับไก่รุ่นควรมีโปรตีนประมาณ 16-18 เปอร์เซ็นต์ ควรจัดอาหารให้พอเหมาะกับจำนวนไก่ที่เลี้ยง อาหารที่จัดให้ไก่รุ่นควรมีกรดผสมอยู่ด้วย ถ้าเลี้ยงไก่ฝูงละ 50 ตัว ควรจัดวางอาหารขนาด 4 นิ้ว x 4-6 ฟุต 2 วาง ไว้ในกรงไก่ควรปล่อยให้ไก่หาอาหารกินเองตามพื้นหญ้าบ้างอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ถ้าเลี้ยงไก่ในกรงดับ (กรงที่แบ่งเป็นช่องเล็ก ๆ ช่องหนึ่งเลี้ยงไก่ได้หนึ่งตัว) จะต้องจัดหาหญ้าหรือผักให้ไก่กินเป็นประจำ ไก่กินหญ้าหรือผักได้แต่ควรสับให้ละเอียดก่อนให้ ต้องจัดหาน้ำให้ไก่กินตลอดทั้งวัน ควรเปลี่ยนน้ำวันละครั้งเป็นอย่างน้อย ที่ให้น้ำไก่อาจเป็นแบบอัตโนมัติได้ เมื่อไก่มีอายุประมาณ 10-12 สัปดาห์ ควรฉีดวัคซีนป้องกันโรคนิวคลีอัสเซิลแลสเตรน เอ็ม.พี เข้าใต้ผิวหนังตรงข้อปีกหรือเข้ากล้ามเนื้ออีกครั้ง วัคซีนนี้จะคุ้มโรคได้ 1 ปี หรืออาจใช้วัคซีนแลสเตรน เอ็ม.พี หยอดจุมูกตัวละ 1-2 หยด จะคุ้มโรคได้ประมาณ 6 เดือน ระยะเวลาที่ไก่รุ่นกำลังเจริญเติบโตควรตรวจสอบความเจริญเติบโตเป็นระยะ ๆ ถ้าพบว่าไก่ตัวใดโตไม่ทันเพื่อนหรือไก่ตัวใดไม่สมบูรณ์ เช่น หนึ่งแข้ง และปากสีขาวซีด ตาขุ่นลึก กระดูกหน้าอกคด นิ้วเท้าคด อวัยวะอื่นพิการ ให้คัดออกจากฝูงและควรคัดออกทุกครั้งเมื่อตรวจพบ แต่ถ้าตรวจพบว่าไก่เป็นโรคหรือตายเพราะเป็นโรคจะต้องนำไก่ตัวนั้นไปฆ่า แล้วฝังเสีย ทั้งนี้เพื่อป้องกันโรคระบาด การตรวจลักษณะไก่เป็นระยะ ๆ ตลอดการเลี้ยงจะทำให้ผู้เลี้ยงได้ไก่ที่มีลักษณะดี

15.12 การเลี้ยงไก่ไข่

การเลี้ยงไก่ไข่ที่นิยมทำกันในปัจจุบันมี 2 วิธีคือ การเลี้ยงแบบขังกรงดับ และการเลี้ยงแบบรวมฝูง

15.12.1 การเลี้ยงแบบขังกรงดับ

การเลี้ยงไก่ไข่แบบขังกรงดับในสมัยก่อน ๆ นิยมเลี้ยงกันช่องละ 1 ตัว แต่ในปัจจุบัน

มักจะเลี้ยงไก่ไข่ช่องละ 4-5 ตัว เพื่อเป็นการประหยัดต้นทุน นอกจากนี้ยังมีการสร้างกรงตั้งซ้อนกันหลายชั้นอีกด้วย แต่โดยมากมักจะซ้อนกัน 2 ชั้น ไก่ไข่ที่จะนำไปเลี้ยงในกรงตั้งควรมีอายุตั้งแต่ 18 สัปดาห์ และมักจะทำกันที่มากเป็นชุด ๆ คือเวลานำไก่ไข่เข้าเลี้ยงในกรงตั้งจะทำเป็นชุด ๆ เมื่อไก่ไข่ไม่ออกไข่หรือออกไข่น้อยก็ได้นำออกเป็นชุด ๆ เช่นเดียวกัน เวลาเลี้ยงควรให้อาหารในปริมาณจำกัด เพื่อป้องกันไก่มีไข่เร็ว ไก่ที่ไข่เร็วจะทำให้อัตราการไข่ไม่ดี และไก่ไข่จะมีเปอร์เซ็นต์การตายสูง ระหว่างการเลี้ยงควรตัดไก่ที่มีลักษณะไม่ตีออก และควรมีไก่สำรองไว้ประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ สำหรับไว้แทนไก่ที่คัดออกและไก่ตาย บริเวณที่วางกรงตั้งควรมีแสงสว่างอย่างพอเหมาะกับการทำงาน (ดูรูปกรงตั้งในรูปที่ 15.14)

รูปที่ 15.14 แสดงการเลี้ยงไก่ไข่แบบขังกรงตั้งชั้นเดียว

15.12.2 การเลี้ยงแบบรวมฝูง

โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงไก่ไข่แบบรวมฝูงมักจะมีขนาดใหญ่และกันเป็นห้องเล็ก ๆ ด้วยกำแพงเดี่ยว ๆ แต่ละห้องอาจจะเลี้ยงไก่ได้ประมาณ 50 ตัว หรือมากกว่า เพื่อความสะดวกในการดูแลวิธีการเลี้ยงไก่ไข่แบบนี้นิยมทำกันในปัจจุบันเพราะลงทุนน้อยกว่า และไก่ไข่ที่เลี้ยงด้วยวิธีนี้มักจะใช้ไก่พันธุ์ที่มีเลือดผสมสูง หรือที่เรียกกันว่า ไฮบริด (ดูรูปโรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่แบบรวมฝูงจากรูปที่ 15.15)

รูปที่ 15.15 แสดงการเลี้ยงไก่ไข่แบบรวมฝูง

ในการเลี้ยงไก่ไข่จำเป็นต้องคัดไก่ที่มีลักษณะไม่ดีออกตลอดการเลี้ยง และนำไก่ที่มีลักษณะดีเข้าไปเลี้ยงแทน ไก่ไข่ที่ดีอาจดูได้จากลักษณะของหงอน, ตา, ขอบตา, ปาก, แข้ง, ขน, ก้น และกระดูกเชิงกราน (ดูตารางที่ 15.2)

ตารางที่ 15.2 แสดงลักษณะของไก่ไข่ที่ดีและไก่ไข่ที่ไม่ดี

ลักษณะ	ไก่ไข่ที่ดี	ไก่ไข่ที่ไม่ดี
หงอน	ใหญ่ แดง โดเต็มที สดใส	เล็กซีด เป็นขุยสะเก็ด
ตา	กลมวาว สุกใส	เซื่องซึม
ขอบตา	บาง ขอบขาว	หนาเหลือง
ปาก	ซีด แกมขาว	เหลือง
แข้ง	ค่อนข้างขาวและแบน	เหลือง กลมเกลี้ยง
ขน	ไม่เรียบร้อย สกปรก	ขนหลุดร่วง
ก้น	ขยายใหญ่ ชุ่มชื้น	หดเล็ก กลมแห้ง
กระดูกเชิงกราน	กว้าง 2-3 นิ้ว	แคบกว่า 2 นิ้ว

15.13 การเลี้ยงไก่พันธุ์

15.13.1 วิธีการเลี้ยงไก่พันธุ์

การเลี้ยงไก่พันธุ์ก็คล้าย ๆ กับการเลี้ยงไก่ไข่ แต่ควรมีพื้นที่หรือบริเวณให้ไก่ได้ออก

กำลังทำให้สมบูรณ์ไม่อ้วนไป อาหารไก่พันธุ์ต้องมีโปรตีนสูงกว่าไก่ไข่ ใช้ประมาณ 18% ควรใช้โปรตีนจากสัตว์ให้มาก หญ้าสดควรให้มีประจำ ไวตามินต่าง ๆ ต้องเพิ่มให้มากกว่าไก่ไข่ เช่น วิตามิน เอ, ดี 3, บี 2 และ อี ซึ่งจำเป็นแก่การผสมพันธุ์

15.13.2 ระบบการผสมพันธุ์

ปัจจุบันนี้มีไก่พันธุ์ผสมใหม่ ๆ เกิดขึ้นจากการผสมพันธุ์โดยรวมเอาลักษณะดีของพันธุ์ต่าง ๆ เข้าไว้ในตัวลูกผสม ซึ่งมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามที่บริษัทผู้ผลิตได้ตั้งไว้ การผสมพันธุ์มีหลายแบบดังนี้ คือ

15.13.2.1 การผสมใกล้เคียง คือการผสมในสายเลือดที่เป็นญาติกันโดยตรง เช่น พ่อกับลูก ลูกกับแม่ พี่กับน้อง การผสมแบบนี้จะเป็นผลเสียมากหากไม่ชำนาญจริง ๆ ลูกที่ได้จะมีลักษณะไม่ดีของพ่อแม่มารวมกัน เกษตรกรไม่ควรผสมพันธุ์สัตว์โดยวิธีนี้เด็ดขาด

15.13.2.2 การผสมสายเดี่ยว คือการผสมระหว่างพันธุ์เดียวกัน แต่คนละสายเลือด วิธีผสมแบบนี้เพื่อจะรักษาลักษณะดีเด่นของพันธุ์นั้น ๆ ไว้

15.13.2.3 การผสมข้ามพันธุ์ คือการผสมระหว่างพันธุ์แท้ 2 พันธุ์ ลูกที่ได้เรียกว่าลูกครึ่ง การเลี้ยงเพื่อการค่านิยมทำแบบนี้กันมาก ลูกที่ได้ออกมาจะมีลักษณะดี ๆ ของทั้งสองพันธุ์รวมกัน ส่วนลักษณะไม่ดีจะไม่ปรากฏออกมา ความดีเด่นของลูกผสม คือ ใช้อาหารน้อยโตเร็ว ทนทานต่อโรค เป็นต้น

15.13.3 วิธีการผสมพันธุ์ไก่

การผสมพันธุ์ไก่แบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ การผสมพันธุ์แบบธรรมชาติและการผสมพันธุ์แบบวิทยาศาสตร์

15.13.3.1 การผสมพันธุ์แบบธรรมชาติ การผสมพันธุ์ไก่แบบนี้อาจทำได้โดยปล่อยไก่หลายตัวรวมกันในฝูงใหญ่ โดยให้มีอัตราส่วนระหว่างตัวผู้กับตัวเมียเท่ากับ 1 : 8 ถึง 1 : 12 ถ้าเป็นไก่พันธุ์หนักควรใช้อัตราตัวผู้มาก แต่ถ้าเป็นไก่พันธุ์เบาควรลดอัตราตัวผู้ลง การปล่อยรวมกันมาก ๆ มีข้อเสียคือไม่รู้ว่าสมรรถภาพของตัวผู้ตัวไหนดีหรือไม่ อีกวิธีหนึ่งใช้ไก่ตัวผู้เพียงตัวเดียวและใช้แม่ไก่ 8-12 ตัว การผสมพันธุ์ไก่แบบนี้ได้ผลดีกว่าใช้ไก่ตัวผู้หลายตัว

15.13.3.2 การผสมพันธุ์แบบวิทยาศาสตร์ การผสมแบบนี้อาจเรียกว่า “การผสมเทียม” ก็ได้ วิธีการจะเริ่มจากการนำเชื้อออกจากไก่ตัวผู้แล้วไปผสมให้กับไก่ตัวเมีย ไก่ตัวผู้ 1 ตัวจะให้หน้าเชื้อได้ 1 มิลลิลิตรต่อครั้ง และสามารถนำไปผสมกับไก่ตัวเมียได้ 10 ตัว ผู้ทำการผสมเทียมจะต้องมีความรู้ความชำนาญในเรื่องการผสมพันธุ์ ในเรื่องโรคสัตว์อย่างแท้จริง จึงจะทำได้สำเร็จ

15.14 การเลี้ยงไก่ตอน

ไก่ตอนเป็นไก่ตัวผู้ที่ตัดเอาอัณฑะ (testis) ออกอย่างสมบูรณ์ ไก่ตอนเป็นไก่ที่เชื่อง อยู่กับที่ ได้ดีกว่าไก่ที่ไม่ได้ตอน สามารถเลี้ยงกรงได้ ไม่ค่อยขยับ หงอนและเหนียงจะชิดกว่าไก่ที่ไม่ได้ตอน ข้อดีของไก่ตอน คือ เนื้อนุ่มและน่ารับประทาน เนื้อคุณภาพดีและขายได้ราคาดีกว่าไก่ธรรมดา การเลี้ยงไก่ตอนทำกันมานานแล้ว ชาวจีน ชาวกรีก และชาวโรมันได้ทำกันมาก่อน

15.14.1 พันธุ์ไก่ที่จะตอน

ไก่ตัวผู้พันธุ์อะไรก็ได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วตลาดต้องการไก่ตอนพันธุ์ใหญ่ ๆ หรือไก่ที่เป็นได้ทั้งไก่พันธุ์เนื้อและพันธุ์ไข่ เช่น New Hampshires, Rhode Island Reds และ Plymouth Rocks ซึ่งนิยมตอนกัน บางที่ตลาดต้องการพันธุ์ที่มีผิวหนังและแข้งสีเหลือง

15.14.2 เวลาและอายุที่จะตอน

โดยมากนิยมตอนในเดือนพฤษภาคม มิถุนายน และกรกฎาคม ในเวลา 3-4 เดือน ถึงจะมีน้ำหนัก 3-5 กก. หรือกะว่าพอดีตรงกับเทศกาลคริสตมาสหรือเทศกาลตรุษจีน ที่ต้องการไก่มาก ๆ ไก่จะตอนได้ดีเมื่อน้ำหนักประมาณ 1 กก.

15.14.3 วิธีการตอน

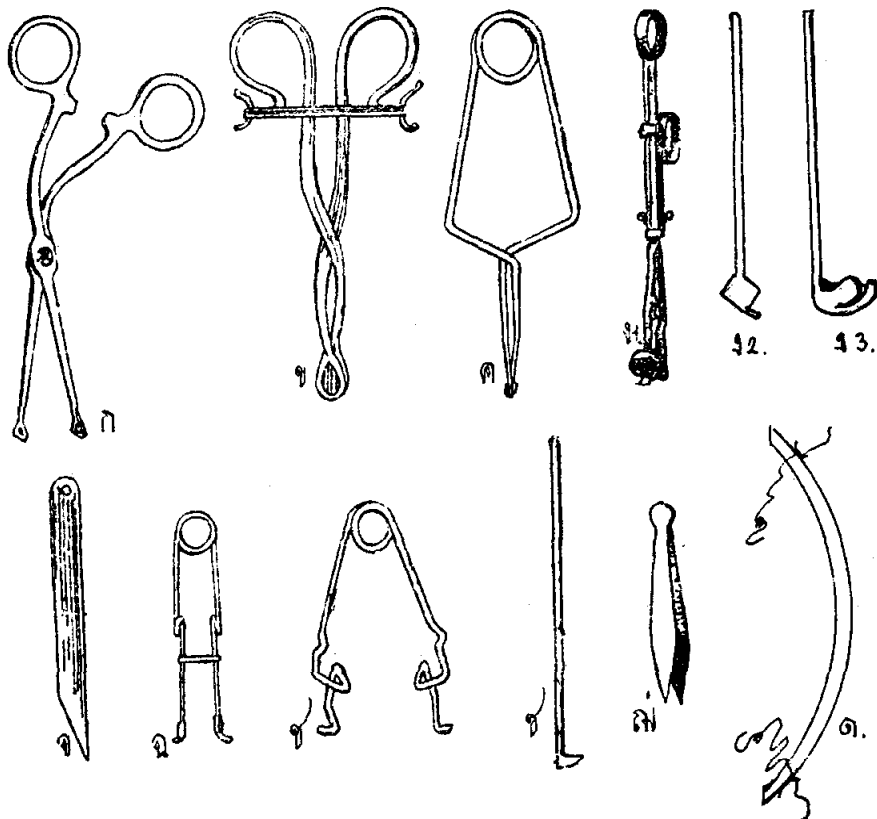
ก่อนการตอนไก่ควรจัดเตรียมเครื่องมือต่าง ๆ ที่จะใช้ในการตอน (ดูรูปที่ 15.16) ไว้ให้พร้อม และควรจัดแสงสว่างให้พอที่จะเห็นช่องภายในตัวไก่ได้ เวลาตอนไก่ควรอดอาหารก่อนเริ่มการตอน ประมาณ 36-48 ชั่วโมง จับปีกไก่และขาไก่ซึ่งไว้ให้ตี อาจใช้เชือกผูกขึงกับตะปูที่ตอกไว้บนโต๊ะก็ได้ พอวางไก่เสร็จก็ถอนขนบริเวณหน้าขา ตรวจสอบระหว่างซี่โครง 2 ซี่สุดท้าย ดึงหนังไก่ไปด้านหลัง แล้วใช้มีดกรีดลงไปประหว่างซี่โครง 2 ซี่สุดท้ายให้กว้างพอสมควร จะพบเยื่อช่องท้องบาง ๆ ใช้ตะขอยึดเยื่อนั้นออกจะเห็นอวัยวะภายใน และจะพบอัณฑะสีเหลืองอ่อนรูปร่างคล้ายเม็ดถั่วอยู่ใต้กระดูกสันหลัง ใช้เครื่องมือสอดเข้าไปที่ขั้วลูกอัณฑะ

ระวังอย่าให้เครื่องมือถูกกับเส้นเลือดเหนืออัณฑะ จะทำให้เส้นเลือดขาด เลือดจะตกในและไก่จะตาย เสร็จแล้วปลดที่ถ่างแผลออก ปล่อยให้ผิวหนังกลับมาที่เดิม ควรปิดปากแผลที่ผ่าไว้เสร็จแล้วก็ไปทำอีกข้างหนึ่ง (ดูตำแหน่งรอยผ่าและตำแหน่งของอัณฑะในรูปที่ 15.17)

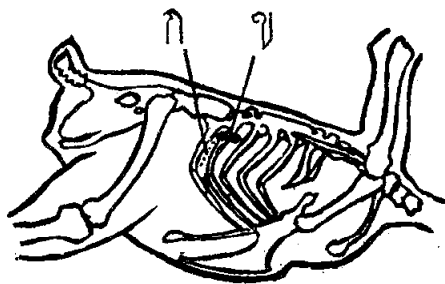
15.14.4 การดูแลและการให้อาหารหลังผ่าตัด

ให้ไก่ที่ตอนกินอาหารและน้ำได้เลย แล้วแยกให้อยู่เป็นกลุ่มเล็ก ๆ จัดที่ให้ไก่มากสักหน่อยอย่าให้แออัดและอย่าให้ไก่กระโดด ภายใน 10 วันจะพบฟองอากาศในชั้นใต้ผิวหนังตรงบริเวณที่ผ่า, ให้ใช้ของมีคม เช่น มีดปลายแหลม กรีดเอาลมออก ในการตอนไก่ถ้าดึงเอาอัณฑะออก

ไม่หมด ไก่ตัวนั้นก็เหมือนกับว่าไม่ได้ตอน อัตราการตายหลังจากการตอนจะอยู่ราว 5% หรือมากกว่า

รูปที่ 15.16 แสดงเครื่องมือที่ใช้ตอนไก่, (ก, ข และ ค) คีมสำหรับคีบลูกอัณฑะ, (ง และ ช) คีมต่างแปล, (ง₁, ง₂ และ ง₃) เครื่องมือดักลูกอัณฑะ, (จ) มีดปลายแหลมสำหรับผ่า, (ช) ตะขอปลายแหลม เขี่ยตัดเยื่อในช่องท้อง (ฉ) คีบใช้คีบสิ่งต่างๆ ได้, (ด) คันรนูพร้อมเชือกใช้ดึงไก่ให้อยู่นิ่งขณะตอน

รูปที่ 15.17 แสดงตำแหน่งการกรีดผิวหนังไก่ (ก) และตำแหน่งของลูกอัณฑะ (ข)

15.15 อาหารไก่

สิ่งที่ไกกินเข้าไปโดยไม่เกิดโทษแก่ร่างกาย แต่เป็นประโยชน์ต่อการเจริญเติบโต ช่วยให้ไก่ดำรงชีพได้ตามปกติ จัดว่าเป็นอาหารไก่ทั้งสิ้น อาหารไก่สร้างอวัยวะต่าง ๆ ซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ และให้พลังงานสำหรับการทำงานของระบบต่าง ๆ อาหารที่เหลือใช้จากการดำรงชีพเติบโตและสืบพันธุ์จะถูกเก็บไว้ในร่างกายในรูปไขมัน ทำให้ไก่อ้วนขึ้น นอกจากนี้อาหารบางชนิดยังช่วยป้องกันโรคต่าง ๆ ได้

15.15.1 สารอาหารไก่

อาหารไก่โดยทั่วไปประกอบด้วยสารอาหารประเภทต่าง ๆ ดังนี้ สารอาหารประเภทแป้ง, โปรตีน, ไขมัน, เกลือแร่, วิตามิน และน้ำ

15.15.1.1 อาหารประเภทแป้ง อาหารประเภทนี้พบ 60-80% ในอาหารไก่ สูตรต่าง ๆ จัดว่าเป็นอาหารส่วนใหญ่ของอาหารไก่ทั่วไป อาหารจำพวกแป้งได้มาจากวัตถุดิบที่มาจากพืช เช่น เมล็ดข้าวโพด, ข้าวฟ่าง, มันเทศ, มันสำปะหลัง และเผือก พืชเหล่านี้มีอาหารจำพวกแป้งเป็นองค์ประกอบประมาณ 70% เป็นอาหารที่ให้พลังงานแก่ไก่ปานกลาง

15.15.1.2 อาหารประเภทโปรตีน อาหารประเภทนี้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของอาหารไก่มีอยู่ในเนื้อสัตว์ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์และพืชชนิดต่าง ๆ เมื่อไกกินโปรตีนเข้าไป อาหารประเภทนี้จะแตกตัวเป็นกรดมิโนชนิดต่าง ๆ หลังจากนั้นกรดมิโนก็จะรวมตัวเป็นโปรตีนชนิดที่ไกต้องการอีกครั้งหนึ่ง ไก่ใช้อาหารโปรตีนในการสร้างเนื้อ หนัง น้ำย่อย ส่วนประกอบภายในไข่ ถ้าไข่ขาดโปรตีนจะชุกชุมแคระแกรนและอาจเกิดโรคต่าง ๆ ได้ง่าย โปรตีนที่ใช้จากสัตว์มีคุณค่าทางอาหาร ไก่ใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ โปรตีนจากสัตว์ได้แก่ เนื้อป่น เศษเนื้อปลาป่น ไข่เสียจากโรงฟัก เลือดแห้ง ขนไก่ป่น ส่วนโปรตีนจากพืชเป็นโปรตีนที่มีคุณค่าทางอาหารต่ำกว่าโปรตีนจากสัตว์ พืชที่นำมาใช้เป็นอาหารสัตว์ได้แก่ พืชตระกูลถั่ว กากถั่ว กากงา เมล็ดฝ้าย ฯลฯ วัตถุดิบเหล่านี้มีราคาถูกกว่าผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ ในการผสมสูตรอาหารไก่จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงคุณภาพและราคาต้นทุนของอาหาร ดังนั้นจึงควรใช้ทั้งวัตถุดิบที่มาจากสัตว์และพืชชนิดต่าง ๆ เมื่อไกกินโปรตีนเข้าไป อาหารประเภทนี้จะแตกตัวเป็นกรดมิโนชนิดต่าง ๆ หลังจากนั้นกรดมิโนก็จะรวมตัวเป็นโปรตีนชนิดที่ไกต้องการอีกครั้งหนึ่ง ไก่ใช้อาหารโปรตีนในการสร้างเนื้อ หนัง น้ำย่อย ส่วนประกอบภายในไข่ ถ้าไก่ขาดโปรตีนจะชุกชุมแคระแกรนและอาจเกิดโรคต่าง ๆ ได้ง่าย โปรตีนที่ได้จากสัตว์มีคุณค่าทางอาหาร ไก่ใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ โปรตีนจากสัตว์ได้แก่เนื้อป่น, ไข่เสียจากโรงฟัก, เลือดแห้ง, ขนไก่ป่น ส่วนโปรตีนจากพืชเป็นโปรตีนที่มีคุณค่าทางอาหารต่ำกว่าโปรตีนจากพืชเป็นโปรตีนที่มี

คุณค่าทางอาหารต่ำกว่าโปรตีน พืชที่นำมาใช้เป็นอาหารสัตว์ได้แก่ พืชตระกูลถั่ว กากถั่ว กากงา เมล็ดฝ้าย ฯลฯ วัตถุประสงค์เหล่านี้มีราคาถูกกว่าผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ ในการผสมสูตรอาหารไก่จำเป็นต้องคำนึงถึงคุณภาพและราคาต้นทุนของอาหาร ดังนั้นจึงควรใช้ทั้งวัตถุดิบที่มาจากสัตว์และพืช

15.15.1.3 อาหารประเภทไขมัน อาหารประเภทนี้พบทั้งในสัตว์และพืช เป็นอาหารที่ให้พลังงานสูงกว่าอาหารประเภทแป้งถึง 2 เท่า นอกจากนั้นไขมันบางชนิดยังช่วยให้วิตามินชนิดต่าง ๆ ใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น, ไก่จะได้รับไขมันโดยตรงจากอาหารที่กิน นอกนั้นไก่อังสามารถสร้างไขมันได้จากอาหารจำพวกแป้งและโปรตีน วัตถุประสงค์ที่ให้ไขมันได้แก่ น้ำมันพืชชนิดต่าง ๆ ไขมันชนิดต่าง ๆ น้ำมันตับปลา ฯลฯ

15.15.1.4 กลีออแร่ กลีออแร่หมายถึงแร่ธาตุหรือสารประกอบอนินทรีย์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ไก่ชนิดต่าง ๆ ต้องการกลีออแร่ชนิดต่าง ๆ ในปริมาณที่ไม่เท่ากัน กลีออแร่ในอาหารไก่ได้มาจากเปลือกหอย หิน กรวด กระดุกปน กลีออ ฯลฯ

15.15.1.5 วิตามิน ไก่ต้องการวิตามินต่าง ๆ ไปช่วยเสริมสร้างการเจริญเติบโตให้แก่ร่างกาย วิตามินบางชนิดช่วยให้อาหารไก่กินเข้าไปเป็นประโยชน์ต่อร่างกายมากขึ้น บางชนิดไปช่วยสร้างความต้านทานโรคชนิดต่าง ๆ ช่วยให้ไก่ไข่ดกขึ้น ไข่ฟักเป็นตัวได้ดีขึ้น วิตามินที่ไก่ต้องการแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ วิตามินชนิดละลายในน้ำมันซึ่งได้แก่วิตามินมีชนิดต่าง ๆ วิตามินซี, ไนอาซิน, โคลินโฟลาซิน, กรดแทนโตรีน, ไบโอติน, วิตามินส่วนมากมีในวัตถุดิบที่จะนำมาทำอาหารไก่ ดังนั้นไก่ที่เลี้ยงอย่างถูกวิธีจึงไม่ค่อยพบว่าขาดวิตามิน เพราะไก่ต้องการวิตามินเล็กน้อยเท่านั้น

15.15.1.6. อาหารเสริมพิเศษ สารปฏิชีวนะบางชนิดช่วยป้องกันโรค เพิ่มความต้านทานโรคได้มากขึ้น ช่วยลดความปราดเปรี้ยวของไก่พันธุ์ไข่ ทำให้ไก่ไข่ดกขึ้น ช่วยลดความต้องการวิตามินและโปรตีนได้บ้าง เพิ่มประสิทธิภาพการผสมพันธุ์และการฟักไข่ให้เป็นตัว ทำให้ไก่กระตือรือร้นเคลื่อนไหวขึ้น ดังนั้นจึงควรเติมสารปฏิชีวนะลงในอาหารไก่ แต่ก่อนที่จะใช้สารปฏิชีวนะที่จำหน่ายในท้องตลาดต้องคำนึงถึงต้นทุนของอาหาร คุณภาพของสินค้า ผลที่จะได้รับและควรใช้สารปฏิชีวนะในกรณีจำเป็นเท่านั้น

15.15.1.7. น้ำ น้ำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของไก่และไข่ไก่ พบว่าในตัวไก่มีน้ำอยู่ประมาณ 66-78% ส่วนไข่ไก่มีน้ำเป็นองค์ประกอบถึง 70% น้ำช่วยรักษาอุณหภูมิของร่างกายช่วยลดซึมอาหารไปเลี้ยงร่างกาย เป็นส่วนประกอบของโลหิต, ช่วยในการขับถ่ายน้ำจัดเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของการเลี้ยงไก่ ไก่ต้องการน้ำตลอดทั้งวัน ไก่กินน้ำแต่ละครั้งไม่มากแต่กินบ่อยครั้ง

ฉะนั้นในการเลี้ยงไก่จะต้องระวังมิให้ไก่ขาดน้ำและน้ำควรเป็นน้ำที่สะอาดถ้าเป็นน้ำคลองควรใช้คลอรีนฆ่าเชื้อโรคเสียก่อน แล้วทิ้งไว้ประมาณ 12 ชั่วโมงเพื่อให้คลอรีนระเหยออกจึงนำไปให้ไก่กิน

15.15.2 ปริมาณโปรตีนและพลังงานในอาหาร

ไก่ต้องการโปรตีนในอาหารแตกต่างกันตามอายุและชนิดของไก่ ลูกไก่อายุตั้งแต่เกิดจนกระทั่ง 2 เดือนมีความต้องการโปรตีนในอาหาร 20-21 เปอร์เซ็นต์ ไקרุ่นอายุตั้งแต่ 2-4 เดือนต้องการโปรตีนในอาหาร 16-18 เปอร์เซ็นต์ ไก่ไข่ต้องการประมาณ 15 เปอร์เซ็นต์ ไก่พันธุ์ต้องการ 16 เปอร์เซ็นต์เป็นอย่างน้อย ถ้าเราเลี้ยงไก่กระทงเราต้องการอาหารที่มีโปรตีนประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ ตลอดอายุการเจริญเติบโต (ประมาณ 10-12 สัปดาห์) ไก่จึงจะเจริญเติบโตได้ขนาดที่เราต้องการ จะเห็นได้ว่าอาหารที่ใช้กับไก่อายุน้อย ๆ จะมีเปอร์เซ็นต์ของโปรตีนสูงกว่าอาหารที่จะให้กับไก่ที่มีอายุมาก และถ้าเลี้ยงไก่ให้โตเร็วจะต้องให้อาหารที่มีโปรตีนสูงกับมัน โปรตีนที่ไก่กินเข้าไปจะแตกตัวเป็นกรดอะมิโนชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งที่จำเป็นและไม่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของไก่ กรดอะมิโนที่ไก่ต้องการจริง ๆ มีประมาณ 13 ชนิดและยังไม่พบว่ามียาวัตถุที่ใช่เป็นอาหารไก่ชนิดใดที่สามารถให้กรดอะมิโนทั้ง 13 ชนิด ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่ต้องใช้วัตถุขบหลายชนิดมาผสมกัน เพื่อให้ได้อาหารที่มีคุณภาพเหมาะสมที่สุด โดยปกติวัตถุขบที่ได้จากสัตว์ให้โปรตีนที่มีคุณค่าทางอาหารสูงกว่าโปรตีนที่ได้จากพืช แต่ไก่ต้องการโปรตีนที่ได้จากสัตว์และจากพืชพร้อมกัน ถ้าอาหารไก่มีปริมาณโปรตีนชนิดหนึ่งมากเกินไป จะมีผลทำให้ไก่เจริญเติบโตได้ช้าลง

ฉะนั้นในการผสมอาหารไก่ นอกจากจะพิจารณาปริมาณโปรตีนในวัตถุดิบที่จะใช้และปริมาณโปรตีนในอาหารผสมแล้ว ยังต้องพิจารณาชนิดของวัตถุดิบอีกด้วยว่ามีโปรตีนชนิดใดอยู่บ้าง เพื่อให้อาหารผสมขึ้นมามีคุณภาพที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของไก่

อาหารที่ไก่กินเข้าไปนอกจากจะให้โปรตีนชนิดต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของร่างกายแล้ว อาหารเหล่านั้น เป็นแหล่งพลังงานอีกด้วย พลังงานส่วนใหญ่ได้มาจาก อาหารจำพวกแป้ง ซึ่งมีมากในวัตถุดิบที่มาจากพืชและไขมันซึ่งมีอยู่ในอาหารเป็นส่วนน้อย แต่ถ้าคิดอัตราพลังงานที่ได้จากวัตถุดิบด้วยกันแล้ว ไขมันจะให้พลังงานสูงกว่าอาหารจำพวกแป้งถึง 2 เท่า กล่าวคือ แป้ง 1 กรัม ให้พลังงาน 4.15 แคลอรี ส่วนไขมัน 1 กรัม จะให้พลังงานถึง 9.40 แคลอรี ส่วนอาหารโปรตีนที่ไก่กินเข้านอกจากจะถูกนำไปเป็นส่วนประกอบของตัวไก่แล้ว โปรตีนยังให้พลังงานได้อีกด้วย โปรตีนให้พลังงานได้พอ ๆ กับอาหารจำพวกแป้ง อาหารสำหรับลูกไก่ควรเป็นอาหารที่ให้พลังงานต่ำ ส่วนสำหรับไก่ที่มีอายุมากควรให้อาหารที่มีพลังงานสูง ซึ่งตรงกันข้ามกับปริมาณของโปรตีนในอาหาร การให้อาหารจำพวกที่มีไขมันสูงผสมอาหารไก่ ควรใช้ไขมันที่

ได้จากพืชเพราะโดยทั่วไปไขมันจากพืชให้คุณค่าทางอาหารสูงกว่าไขมันที่ได้จากสัตว์ ไขมันที่ให้ผลดีต่อการเจริญเติบโตของไก่ได้แก่ น้ำมันถั่วเหลือง น้ำมันข้าวโพด และน้ำมันพืชรวมเป็นต้น จากการทดลองพบว่าไก่กระทงที่กินอาหารที่มีไขมันสูงกว่าปกติ 2-3% มีประสิทธิภาพในการใช้อาหารได้ดีขึ้น กล่าวคือไก่จะกินอาหารน้อยลงในการเจริญโตที่เท่ากัน อีกรายงานหนึ่งกล่าวว่าไก่ที่ได้รับไขมันในอาหารน้อย แต่ถ้าเพิ่มอาหารจำพวกไขมันลงในอาหารไก่มากจนกินไปไก่จะกินอาหารผสมดังกล่าวได้น้อยลง

จะเห็นได้ว่าทั้งโปรตีนและไขมันในอาหารไก่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของไก่ในระยะต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นในการสร้างสูตรอาหารผสมให้ไก่กินนั้นจะต้องพิจารณาเรื่องเหล่านี้ด้วย จะทำให้เราได้อาหารผสมที่เหมาะสมกับไก่ที่เราเลี้ยง และไก่ก็จะเติบโตตามความมุ่งหวัง

15.15.3 ส่วนผสมอาหารไก่ตามสูตรต่าง ๆ

15.15.3.1 สูตรอาหารไก่กระทง

1. สูตรอาหารไก่กระทงสูตร 1

		6 สัปดาห์แรก	4-6 สัปดาห์หลัง
รำละเอียด	(กก.)	25	20
ข้าวโพด	(กก.)	33	50
ปลาป่นจืด	(กก.)	15	15
กากถั่วเหลือง	(กก.)	25	15
ใบกระถินป่น	(กก.)	1.5	1.5
เปลือกหอย	(กก.)	1	1
เกลือป่น	(กก.)	0.25	0.25

ให้อาหารเสริมวิตามิน แร่ธาตุและสารปฏิชีวนะตลอดการเลี้ยง

2. สูตรอาหารไก่กระทงสูตร 2

		6 สัปดาห์แรก	5-6 สัปดาห์หลัง
รำละเอียด	(กก.)	25	20
ข้าวฟ่าง	(กก.)	33	50
ปลาป่นจืด	(กก.)	15	15
กากถั่วเหลือง	(กก.)	25	15
ใบกระถินป่น	(กก.)	1.5	1.5

เปลือกหอย (mm.)	1	1
เกลือป่น (กก.)	0.25	0.25

ให้อาหารเสริมวิตามินแร่ธาตุ และสารปฏิชีวนะตลอดการเลี้ยง

15.15.3.2 สูตรอาหารสำหรับไก่พันธุ์ไข่

1. สูตรสำหรับไก่เล็ก (อายุ 0-8 สัปดาห์) และไก่รุ่น (8-22 สัปดาห์) (สูตรที่ 1)

	ไก่อายุ 0-8 สัปดาห์	ไก่รุ่น 8-22 สัปดาห์
รำละเอียด (mm.)	50	55
ปลายข้าว (mm.)	10	20
ข้าวโพด (กก.)	10	8
ปลาป่นจืด (mm.)	15	5
กากถั่วเหลือง (mm.)	15	10
เปลือกหอยป่น (mm.)	1	1.5
กระดูกป่น (mm.)	0.5	
เกลือป่น (กก.)	0.5	0.5

2. สูตรสำหรับอาหารไก่เล็กและไก่รุ่น (สูตรที่ 2)

	ไก่เล็ก	ไก่รุ่น
รำละเอียด (กก.)	25	25
ข้าวฟ่าง (กก.)	43	55
ปลาป่นจืด (mm.)	16	8
กากถั่วเหลือง (mm.)	16	10
เปลือกหอยป่น (mm.)	0.5	0.5
กระดูกป่น (mm.)	1	1
เกลือป่น (กก.)	0.5	0.5

15.15.3.3. สูตรอาหารสำหรับไก่กำลังไข่

	สูตร 1	สูตร 2
รำละเอียด (mm.)	55	25
ปลายข้าว (mm.)	14	
ข้าวโพด (กก.)	10	

ข้าวฟ่าง (กก.)		50
กากถั่วเหลือง (nn.)	8	10
ปลาป่นจืด (nn.)	8	10
เปลือกหอย (nn.)	5	5
กระดูกป่น (nn.)	2	2
เกลือป่น (กก.)	0.5	0.5

15.15.3.4. สูตรอาหารขุนสำหรับไก่ตอน

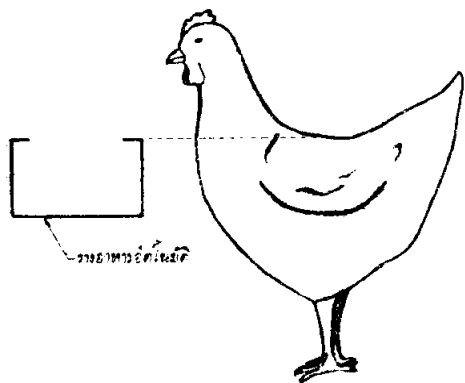
รำละเอียด (n n .)	50
ปลายข้าว (n n .)	15
ข้าวโพด (กก.)	15
กากถั่วเหลือง (nn.)	6
กากถั่วลิสง (n n .)	6
ปลาป่นจืด (n n .)	3
โบกระถินป่น (nn.)	3
เปลือกหอย (n n .)	1.5
เกลือ (กก.)	0.5

15.15.4. การให้อาหารและการให้น้ำแก่ไก่

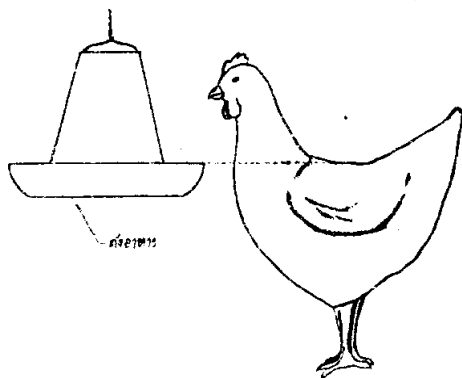
ค่าใช้จ่ายการเลี้ยงไก่จะเป็นค่าอาหารประมาณ 60-70 เปอร์เซ็นต์ จะเห็นได้ว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงสุด ดังนั้นเราควรวางวิธีที่จะลดต้นทุนทางด้านนี้ให้น้อยลงเท่าที่จะทำได้ การใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสมและวิธีการให้ถูกต้องจะช่วยลดต้นทุนลงได้บ้าง

15.15.4.1 การให้อาหาร

อุปกรณ์การให้อาหารไก่มี 4 แบบ คือ (1) ถาดสำหรับลูกไก่เล็ก ใช้กับการเลี้ยงลูกไก่อายุ 7-10 วัน ถาดอาหาร 1 อันใช้เลี้ยงลูกไก่ได้ 100 ตัว, (2) รวงอาหาร, (3) รวงอาหารอัตโนมัติ และ (4) ถังอาหารแบบแขวน อุปกรณ์การให้อาหารทั้งสามแบบนี้ใช้กับการเลี้ยงไก่ที่มีอายุเกิน 14 วัน การวางรวงอุปกรณ์การให้อาหารควรจัดให้เหมาะกับวัยของไก่ ลูกไก่ที่อายุประมาณ 1-14 วันควรวางรวงอาหารสูงเท่าระดับหลังไก่(ดูรูปที่ 15.18) หลังจากนั้นควรปรับระดับรวงอาหารให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ ให้ไก่เขย่งตัวกินอาหาร

รางอาหารสูงเท่าระดับหลังไก่

ขอบจานถึงอาหารสูงเท่าระดับหลังไก่

รูปที่ 15.18 การจัดระดับรางให้อาหารลูกไก่อายุ 1-14 วัน รางอาหารสูงเท่าระดับหลังไก่(ซ้าย), ขอบจานถึงอาหารสูงเท่าระดับหลังไก่(ขวา)

15.15.4.2 การให้น้ำ

ลูกไก่ที่เพิ่งนำมาถึงโรงเรือนเลี้ยงลูกไก่ควรให้น้ำเป็นอันดับแรก วางรางน้ำสลับกับรางอาหาร ต้องเปลี่ยนน้ำให้ลูกไก่อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง และต้องทำความสะอาดรางน้ำทุกครั้ง ที่เปลี่ยนน้ำควรวางรางน้ำให้ใกล้กับลูกไก่เล็ก ๆ พอลูกไก่อายุได้ 5-7 วัน จึงเลื่อนรางน้ำออกไปไกลจากเครื่องกกได้ การวางน้ำควรให้อยู่ระดับกลางคอกไก่ (ดูรูปที่ 15.19) เมื่อไก่ยกคอกขึ้นสูงสุด ไก่จะกลืนน้ำลงสู่กระเพาะได้สะดวกขึ้น ทำให้ไก่กินน้ำได้มากขึ้น

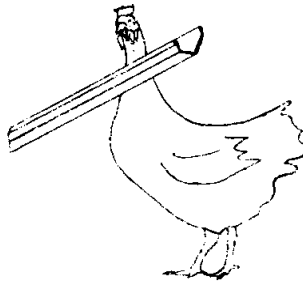
ตามปกติไก่กินน้ำมากกว่าอาหาร คือไก่จะกินอาหารประมาณ 1 กิโลกรัม และจะกินน้ำประมาณ 2-3 ลิตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอุณหภูมิของสภาพแวดล้อมในขณะนั้น หลักการคิดปริมาณน้ำที่ให้ไก่กินในแต่ละวันอาจใช้สูตรดังนี้คือ

$$\text{ปริมาณน้ำ (ลิตร/วัน/ไก่ 100 ตัว)} = \text{อายุของไก่ (สัปดาห์)} \times 2$$

ตัวอย่างเช่น ไก่กระทง 100 ตัวอายุ 8 สัปดาห์จะต้องให้น้ำแก่ไก่วันละเท่าไร ?

$$\text{ปริมาณน้ำ (ลิตร/วัน/ไก่ 100 ตัว)} = \text{อายุของไก่ (สัปดาห์)} \times 2$$

$$= 8 \times 2 = 16 \text{ ลิตร}$$

รูปที่ 15.18 แสดงระดับการวางวางน้ำ

15.16 โรคไก่

โรคหมายถึงการเจ็บป่วยที่สืบเนื่องมาจากการทำงานของร่างกายผิดปกติ โรคไก่แบ่งออกเป็นสองประเภทคือ (1) โรคที่เกิดจากสิ่งมีชีวิต (infections diseases) คือโรคที่มีสาเหตุเกิดจากเชื้อจุลินทรีย์พวกที่ทำให้การทำงานของร่างกายผิดปกติไป โรคประเภทนี้ยังแบ่งออกเป็นประเภทที่ติดต่อกันได้ เช่น โรคนิวคลีอัสเซล และโรคซีขาว เป็นต้น และประเภทที่ไม่ติดต่อกัน ซึ่งไม่ค่อยจะมีความสำคัญมากนัก (2) โรคที่เกิดจากสิ่งไม่มีชีวิต (non-infections disease) คือโรคที่มีสาเหตุจากสิ่งที่ไม่มีชีวิต

15.16.1 โรคที่เกิดจากสิ่งมีชีวิต

เชื้อจุลินทรีย์ที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ในไก่แบ่งออกเป็น 6 ประเภทดังนี้คือ

15.16.1.1. แบคทีเรีย เชื้อจุลินทรีย์จำพวกนี้เป็นสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก และมีรูปร่างต่าง ๆ กันแล้วแต่ชนิด ขนาดของจุลินทรีย์ประเภทนี้ใหญ่กว่าไวรัส มีแบคทีเรียหลายชนิดที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย บางชนิดก็ช่วยกำจัดสิ่งสกปรกในดิน เช่น ริดเกตเซีย บางชนิดที่อยู่ในดินช่วยทำลายสิ่งสกปรกของดิน ทำให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ส่วนแบคทีเรียอีกพวกหนึ่ง ซึ่งเป็นต้นเหตุของโรคหลาย ๆ ชนิด และที่พบบ่อย ๆ ก็คือ ซัลมอนเนลล่า, คลอสติเดียม, วิบริโอ, และสไปโรคิท เป็นต้น โรคไก่ที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรียที่พบบ่อย ๆ ได้แก่ โรคอหิวาต์ไก่, โรคไทฟอยด์ไก่ โรคซีขาว และโรคหวัด

15.16.1.2. ไวรัส เชื้อจุลินทรีย์ประเภทนี้จัดว่าเป็นเชื้อที่มีขนาดเล็กที่สุดในจำนวนของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด เท่าที่ทราบกันในปัจจุบัน คุณสมบัติของไวรัสแตกต่างกับเชื้อจุลินทรีย์ชนิดอื่น ๆ ตรงที่ไวรัสต้องมีชีวิตอยู่ภายในเซลล์ และเจริญเติบโตเพิ่มจำนวนภายในเซลล์ ไวรัสมีขนาดเล็กมากจนไม่สามารถมองเห็นด้วยกล้องจุลทรรศน์ จะต้องใช้กล้องอิเล็กตรอนซึ่งมีกำลังขยายเป็นแสนเท่า เนื่องจากไวรัสมีอำนาจทำลายสูง โรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสจึงมักจะรุนแรงและเป็นอันตรายมากกว่าเชื้ออื่น ๆ การรักษาก็มักจะไม่ได้ผลวิธีที่นิยมการควบคุมไวรัสในไก่คือ การป้องกัน

โรคไวรัสที่พบในไก่ได้บ่อย ๆ ได้แก่ นิวคลาสเซล, โรคหลอดลมอักเสบ, โรคกล่องเสียงอักเสบ, โรคฝีดาษไก่, โรคลูโคซิล, โรคมาร์เชคซ์ และโรคอินฟลูเอนซ่า เป็นต้น

15.16.1.3 โปรโตซัว โปรโตซัวเป็นสิ่งมีชีวิตเซลล์เดียวเช่นเดียวกับเชื้อแบคทีเรีย แต่ตามปกติมีรูปร่างใหญ่กว่าแบคทีเรียมาก โปรโตซัวมีหลายชนิดเช่น คอคซิเดีย(เชื้อโรคบิดในไก่), ฮิสโตโมแนส พลาสโมเดียม(โรคมาลาเรียในไก่) เป็นต้น

15.16.1.4 พยาธิภายนอกร่างกาย พยาธิที่รบกวนอยู่ภายนอกร่างกายของไก่ได้แก่ ไร, หมัด, แมลงต่าง ๆ, ยุงและแมงปีกแข็งบางชนิด สัตว์เหล่านี้เป็นพาหะนำโรคแบคทีเรียหรือไวรัสได้

15.16.1.5 พยาธิในร่างกาย คือพยาธิที่รบกวนอยู่ภายในร่างกายของไก่ ไก่ที่มีพยาธิอยู่มากจะแสดงอาการให้เห็นออกมาอย่างชัดเจน เช่น ซุบซอม, แคระแกรน, ขนยุ่ง, และผิวหนังซีด พยาธิส่วนมากมักจะอยู่ในลำไส้ เช่น พยาธิตัวกลม, พยาธิตัวแบน เป็นต้น

15.16.1.6 เชื้อรา ไก่อาจได้รับเชื้อราและทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ได้เช่น โรคแอสเปอร์จิลโลซิส และโรคไมโคซิล เป็นต้น

15.16.2 โรคที่เกิดจากสิ่งไม่มีชีวิต

โรคไก่ประเภทนี้อาจเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ ได้หลายประการคือ

15.16.2.1 โรคเนื่องจากการขาดอาหาร นับว่ามีหลายโรค เช่น โรคขาดวิตามินต่าง ๆ โรคขาดแร่ธาตุ โรคขาดอาหารประเภทโปรตีน โรคประเภทนี้เกิดขึ้นบ่อย ๆ ในสมัยก่อน ๆ ในสมัยนั้นวิทยาการด้านอาหารสัตว์ยังไม่ก้าวหน้า แต่ในปัจจุบัน อาหารไก่สำเร็จรูปที่จำหน่ายในท้องตลาดที่สารอาหารในสัดส่วนที่เหมาะสม ปัญหาเรื่องโรคขาดอาหารจึงหมดไป

15.16.2.2 โรคสารเคมีเป็นพิษ สารพิษมีอยู่หลายชนิด เช่น สารพิษที่เกิดจากเชื้อรา เรียกว่า อัลฟาทอกซิล กรดไฮโดรไซยานิก ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าเชื้อรา สารจำพวกปรอท พิษเป็นพิษบางอย่าง

15.16.2.3 การจัดการฟาร์มที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ทำให้ไก่ที่อยู่ในโรงเรือนอยู่ไม่เป็นสุข เช่น อากาศร้อนเกินไป ไก่หอบมาก น้ำเย็นเกินไปจนไก่หนาวสั่น พื้นรองนอนชื้นแฉะเกินไป แก๊สแอมโมเนีย และฝุ่นละอองมากผิดปกติ พื้นรองนอนทำด้วยวัสดุไม่มีคุณภาพ ทำให้ไก่จิกกินเข้าไป ถ้าจิกกินมาก ๆ มักทำให้เกิดอุดตันภายในกระเพาะและลำไส้

15.16.2.4 โรคต่าง ๆ ที่ยังไม่รู้สาเหตุ เช่นโรคที่เกี่ยวข้องกับเนื้องอกหลาย ๆ ชนิดที่ยังไม่ทราบสาเหตุ โรคลำไส้อักเสบไม่มีเชื้อ ทุลงมอักเสบไม่มีเชื้อ ไก่ขาอ่อน หรือพอมแห้งไม่มีแรง และโรคเส้นเลือดฝอยแตก เป็นต้น

15.17 การป้องกันโรคไก่

ไก่เป็นสัตว์ปีกที่มีขนาดเล็ก เมื่อเปรียบเทียบกับสัตว์ชนิดอื่น ๆ เช่น วัวและควายไก่จะเป็นโรคได้ง่ายกว่า โรคไก่มีผลทำให้เกษตรกรที่เลี้ยงไก่ขาดทุน คือไก่ที่เลี้ยงเป็นโรคระบาดตาย ดังนั้นการควบคุมโรคไก่จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการเลี้ยงไก่ โดยทั่วไปการควบคุมโรคไก่อาจแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ การสุขาภิบาล, การให้วัคซีนป้องกันโรคระบาดไก่ และการใช้ยากำจัดและรักษาโรคไก่

15.17.1 การสุขาภิบาล

ปัญหาโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อของไก่ที่เกิดขึ้นทั่วไปในฟาร์มเลี้ยงไก่นั้นมีสาเหตุเบื้องต้น 3 ทางด้วยกันคือ (1) ไก่เลี้ยงอยู่ปะปนกันหลายรุ่นในโรงเรือนเดียวกัน, (2) ไก่ฝูงก่อน ๆ สะสมเชื้อโรคไว้ก่อนแล้ว และ (3) การเตรียมการสุขาภิบาลไม่ดีพอ

การสุขาภิบาลที่ถูกต้องควรทำไว้ก่อนที่ลูกไก่จะมาถึง หลักเกณฑ์ในการสุขาภิบาลที่เป็นขั้นตอนดังนี้

1. การเข้าไก่และออกไก่ โปรแกรมการเลี้ยงควรได้เตรียมไว้แล้ว ควรเข้าไก่เป็นรุ่น และออกไก่เป็นรุ่นทั้งหมด (All in, All out) และกำจัดไก่-เปิด ที่อยู่ภายนอกโรงเรือน ไม่ควรปล่อยทิ้งไว้ พุ่มไม้รอบโรงเรือนควรกำจัดเสีย
2. อาหารเก่า อาหารที่เหลืออยู่ในถังอาหารหลังจับไก่หมดแล้ว ควรทำลายทิ้งเสียไม่ควรนำไปเลี้ยงฝูงอื่น
3. อุปกรณ์การเลี้ยง อุปกรณ์การเลี้ยงต่าง ๆ ให้นำมาทำความสะอาดด้วยน้ำเปล่าหรือผสมผงซักฟอกแล้วล้างด้วยน้ำอีกครั้งเสียก่อน จึงนำยาฆ่าเชื้อมาล้างอีกครั้ง โดยใช้ ไบโอเทน ขนาด 200 ซี.ซี. ผสมน้ำ 100 ลิตร ให้ทั่วแล้วนำไปฟุ้งแดดไว้ ก่อนนำไปเก็บไว้ในที่ที่ปลอดภัย
4. เพดาน ฝาผนัง บัดยแมลงมุม ฝุ่นละออง ออกให้หมด
5. พื้นรองนอนเก่า พรมน้ำบนพื้นรองนอนพอมาก ๆ มิฉะนั้นสัตว์อื่น จะไปคุ้ยเขี่ยซึ่งอาจเป็นตัวนำโรคได้
6. ทำความสะอาด บัดกวาดพื้นคอก ห้องเก็บอาหารให้สะอาด เปิดหน้าต่างโรงเรือนให้ทั่ว
7. น้ำ ใช้น้ำเปล่าหรือน้ำผสมผงซักฟอกฉีดพื้นล้างโรงเรือนให้ทั่วทุกซอกทุกมุม ถ้า น้ำผสมผงซักฟอกต้องล้างออกด้วยน้ำเปล่าอีกครั้ง
8. ยาฆ่าเชื้อ ใช้ “ไบโอเทน” ขนาด 200 ซี.ซี. ผสมน้ำ 100 ลิตร ฉีดพื้นโรงเรือนให้ทั่วอีกครั้งขณะที่โรงเรือนยังเปียกอยู่

9. รมควัน โรงเรือนที่ปิดได้ ควรรวมควันเพื่อฆ่าเชื้ออีกครั้งโดยใช้ ฟอรัมาลิน 40 ซี.ซี. ผสมกับด่างทับทิม 20 กรัม ต่อเนื้อที่ 100 ตารางฟุต แล้วปิดทิ้งไว้ 24 ชั่วโมง
10. ยาฆ่าแมลง ใช้ “นาคอร์ 24 อี” ขนาด 100 ซี.ซี. ผสมน้ำ 10 ลิตร ฉีดพ่นตามพื้นผนัง ตามซอกตามมุม รอบ ๆ เสาให้ทั่วเพื่อกำจัดแมลงเล็ก ๆ ไโรและแมลงเต่าทอง ซึ่งอาจเป็นตัวนำเชื้อโรคดับใหญ่ได้
11. พื้นรองนอน เรียบร้อยแล้ว จึงนำพื้นรองนอนใหม่เข้ามาใส่แล้วแผ่ให้ทั่ว
12. อ่างยาฆ่าเชื้อ เตรียมอ่างยาฆ่าเชื้อไว้หน้าประตูเข้าแล้ว พร้อมทั้งรองเท้าบูทที่ได้ทำความสะอาดไว้แล้วเพื่อใช้ในโรงเรือน
13. พักโรงเรือน ปิดประตูพักโรงเรือนไว้ 2-4 อาทิตย์ ก่อนไถ่มาถึง ไม่ควรให้คนเลี้ยงเข้าไป
14. ก่อนไถ่มาถึง ก่อนไถ่เดินทางมาถึง 4-5 วัน ฉีดพ่น “ไบโอเทน” ขนาด 100 ซี.ซี. ผสมน้ำ 100 ลิตร บนพื้นรองนอนอีกครั้ง เพื่อขจัดจุลินทรีย์ที่อาจติดมากับพื้นรองนอน
15. อุปกรณ์ เตรียมติดตั้งอุปกรณ์สำหรับใช้ในลูกไก่เล็กให้พร้อม ก่อนลูกไก่มาถึง 24-48 ชั่วโมง

15.17.2 การให้วัคซีนป้องกันโรค

มีโรคไก่หลายชนิดที่ทำความเสียหายอย่างมากให้กับไก่เลี้ยง เช่น โรคนิวคาสเซิล และโรคคอหิวดำไก่ เมื่อไก่เป็นโรคเหล่านี้ไก่จะตายเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้มีโรคไก่อีกหลายชนิดที่ยังไม่มีทางรักษาหรือรักษาให้หายเป็นปกติได้ยาก เช่น โรคหลอดลมอักเสบ โรคมาเร็กซ์ โรคฝีดาษไก่ โรคไทฟอยด์และโรคหวัดไก่ เป็นต้น เพื่อเป็นการลดความเสียหายในการเลี้ยงไก่เนื่องจากโรคระบาด ในทางปฏิบัติมักจะมีการให้วัคซีนป้องกันโรคแก่ไก่เป็นระยะ ๆ ในปัจจุบันมีวัคซีนอยู่หลายชนิดที่มีจำหน่ายอยู่ในประเทศไทย ได้แก่ วัคซีนนิวคาสเซิล, วัคซีนหลอดลม, วัคซีนคอหิวดำ, วัคซีนฝีดาษและวัคซีนมาเร็กซ์ เป็นต้น

การให้วัคซีนไก่มักจะทำเป็นโปรแกรม และให้ตามเวลาในโปรแกรมที่วางไว้ โปรแกรมการให้วัคซีนตามปกติแก่ไก่กระหวอยู่ในตารางที่ 15.3 สำหรับไก่ไข่และไก่พันธุ์อยู่ในตารางที่ 15.4 และการให้วัคซีนเมื่อเกิดโรคระบาดไขึ้นในบริเวณใกล้เคียงอยู่ในตารางที่ 15.5

ตารางที่ 15.3 โปรแกรมการให้วัคซีนไก่กระหว

อายุ	วัคซีน	วิธีทำ
7-9 วัน	ฝีดาษ	แทงปีก
14-21 วัน	นิวคาสเซิลและหลอดลมอักเสบ	หยอดจมูก, หยอดตา หรือละลายน้ำ

ตารางที่ 15.4 โปรแกรมการให้วัคซีนไก่ไข่และไก่พันธุ์

อายุ	วัคซีน	วิธีทำ
1-3 วัน	มาเร็กซ์	ฉีดเข้ากล้ามเนื้อโคนขาตัวละ 0.1 ซี.ซี.
1-5 วัน	นิวคาสเซิล + หลอดลมอักเสบ	หยอดจมูก
7-9 วัน	ฝีดาษ	แทงปีก
14-21 วัน	นิวคาสเซิล + หลอดลมอักเสบ	หยอดจมูก
6 อาทิตย์	กล่องเสียงอักเสบ	หยอดตา
8 อาทิตย์	นิวคาสเซิล	หยอดจมูก
13 อาทิตย์	สมองและไขสันหลังอักเสบ	หยอดตา
16 อาทิตย์	หลอดลมอักเสบ	หยอดตาหรือจมูก
20-22 อาทิตย์	นิวคาสเซิล	หยอดจมูก
ระยะผลัดขน	นิวคาสเซิล, หลอดลมอักเสบ	หยอดจมูก

ตารางที่ 15.5 โปรแกรมการให้วัคซีนเมื่อมีโรคระบาดในบริเวณใกล้เคียง

อายุ	วัคซีน	วิธีทำ
1-5 วัน	นิวคาสเซิล + หลอดลมอักเสบ	หยอดจมูก
7-9 วัน	ฝีดาษ	แทงปีก
14-21 วัน	นิวคาสเซิล + หลอดลมอักเสบ	หยอดจมูก

หมายเหตุ ถ้าให้วัคซีนไก่ตามโปรแกรมปกติแล้ว ก็ไม่ต้องให้ซ้ำอีก

17.15.3 การใช้ยากำจัดและรักษาโรคไก่

ยาที่ใช้กำจัดและรักษาโรคไก่มีหลายประเภท ซึ่งแบ่งออกได้คือ ยาผสมอาหาร, ยาละลายน้ำ, ยาฉีด, ยาอาบ, ยาแคปซูลหรือยาเม็ด, ยาจุ่ม, และยาที่ใช้ภายนอก

17.15.3.1 ประเภทยาผสมอาหาร การใช้ยาประเภทนี้เพื่อจุดประสงค์ดังนี้ คือ

1. เพื่อต้องการใช้ยาเป็นระยะเวลาสั้น ๆ เป็นอาทิตย์ หรือเป็นเดือนเพื่อเร่งการเจริญเติบโต เพื่อป้องกันโรคบางชนิด เช่น โรคบิดโดยใช้ยากันบิดหรือ ให้ลินโคมิทซ์ ซึ่งมีตัวยาหรือให้ลินโคมัยซิน เพื่อเร่งการเจริญเติบโตและป้องกันโรค ซี.อาร์.ดี. เป็นต้น

2. เพื่อรักษาสัตว์ปีกฝูงใหญ่ ๆ

3. เมื่อการใช้ยาละลายน้ำไม่สะดวก

4. เมื่อยานิตินี้เป็นยาที่ไม่ละลายน้ำ แต่เป็นยาอยู่ในรูปกิน และเป็นยาที่จำเป็นต้องใช้
ในรูปแบบผสมอาหารโดยเฉพาะ

17.15.13.2 ประเภทยาละลายน้ำ ยานิตินี้เหมาะใช้น้อย่างกว้างขวางในปัจจุบัน เพราะ
สะดวกและง่ายต่อการใช้ การใช้ยาประเภทนี้เพื่อจุดประสงค์ คือ

1. เพื่อต้องการรักษาโรคอย่างรวดเร็ว ในขณะที่โรคเป็นไปอย่างรุนแรง

2. เพื่อต้องการให้ยาแต่ละครั้งเป็นระยะสั้น ๆ เช่นให้ยาเพียง 2-3 ชั่วโมง หรือให้เพียง
2-5 วัน

3. เพื่อความสะดวก และคล่องตัวต่อการปฏิบัติ

4. ในช่วงระยะเวลาใด ๆ ก็ตามที่ไก่กินอาหารลดลง และมีความจำเป็นต้องใช้ยา การ
ให้ยาละลายน้ำจึงเป็นประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาจำพวก ไวตามิน และอีเล็คโทรไลต์

5. คุณสมบัติของตัวยาซึ่งจัดอยู่ในประเภทยาละลายน้ำจำเป็น ต้องให้โดยวิธีนี้จึงจะออก
ฤทธิ์ได้ดี

6. เพราะความจำเป็นบังคับ เพราะยานิตินี้เป็นยาในรูปของเหลวอยู่แล้ว จึงไม่สะดวก
ต่อการผสมอาหาร จำเป็นต้องให้โดยวิธีละลายน้ำ เช่น ซัลฟาควินน็อกซาไลน์ ซัลฟาโทอาโซล

17.15.3.3 ประเภทยาฉีด เพื่อจุดประสงค์ คือ

1. เมื่อคุณสมบัติเคมีของตัวยาไม่ถูกดูดซึมผ่านทางลำไส้สู่กระแสเลือดได้ หรือถูกดูดซึม
ไม่ได้ดีเท่าที่ควร แต่ต้องการใช้ตัวยานิตินี้เพื่อการรักษาภายใน เนื่องจากสาเหตุของโรคเกิด
ขึ้นภายใน

2. ต้องการรักษาไก่ป่วยเฉพาะตัว

3. ต้องการรักษาอย่างปัจจุบันทันด่วน

17.15.3.4 ประเภทยาอาบ จุดประสงค์คือ เพื่อกำจัดหรือควบคุมพยาธิภายนอกในร่างกาย เช่น
หมัด ไร เห็บ ซึ่งรบกวนไก่ และเป็นตัวนำโรคบางชนิด

17.15.3.5 ประเภทยาแคปซูล หรือยาเม็ด จุดประสงค์ คือ เพื่อรักษาโรคพยาธิภายในร่างกาย
หรือ ยาประเภทนี้หลายชนิดทำขึ้นเพื่อรักษาโรคอื่นเฉพาะตัว และต้องการให้โดยวิธีกินโดยตรง

17.15.3.6 ประเภทยาจุ่ม เพื่อจุ่มไข่ก่อนเข้าตู้ฟักเพื่อฆ่าเชื้อโรคติดต่อ ซึ่งสามารถผ่านมาทาง
ไข่ได้

17.15.3.7 ประเภทยาที่ใช้ภายนอก จุดประสงค์ คือ เพื่อทำความสะอาด และฆ่าเชื้อ อาคาร

โรงเรียน อุปการณการเลียง พื้นรองนอน ริงไซ่ กรงไซ่ ได้แก่อยาฆ่าเชื้อและยาฆ่าแมลงบางชนิด
เช่น ควอดเตอร์นารีแอมโมเนียม คอมเปาวน์
